

DEPOT ŽELEZNÝCH PŘEDMĚTŮ Z MLÉKOSRB, OKR. HRADEC KRÁLOVÉ A DALŠÍ BLÍZKÉ NÁLEZY Z VÝCHODNÍCH ČECH

Nadřa PROFANTOVÁ – František KAŠPÁREK

Nejspíše v roce 1978 se dostal depot, nalezený v písečnicku při řece Cidlině na katastru obce Mlékosrb, okr. Hradec Králové, do muzea v Novém Bydžově.¹⁾ Depot tvoří tři železné předměty: miska slezského typu, radlice a motyka.

Nález depotu je v literatuře uváděn též pod špatnou lokací na k. ú. Nepolisy, okr. Hradec Králové.²⁾ V 80. letech byla vypracovaná nálezová zpráva uložená v Archeologickém ústavu AV ČR, Praha, v.v.i.³⁾ Z této zprávy byla převzata mapka s vyznačením polohy nálezů (obr. 4). V současnosti je místo, kde došlo k zajištění depotu, hledáno na jihozápadním okraji obce, „u Škvařilů“, na pozemku domu čp. 92. Podle nálezové zprávy měl být depot objeven již ve 30. letech 20. století, ověření proběhlo v 80. letech ještě s pamětníky nálezů.⁴⁾ Informace uváděné v nálezové zprávě se však rozcházejí s údaji, které se podařilo zjistit od ředitele a kustoda bydžovského muzea J. Prokopa,⁵⁾ který autorům sdělil, že k získání depotu do sbírek muzea došlo v krátkém čase po jeho objevu v 70/80. letech 20. století.

Popis předmětů z depotu:

1. štíhlá radlice v horním rohu poškozená, rozm.: délka 24, 5 cm, šířka 9 cm, výška 2,7 cm, váha 500 g (inv. č. 3553), obr. 5:2, 6:2.
2. motyka s nízkými trojúhelníkovitými ostny a zvýrazněným týlem,

1) Autoři děkují PhDr. J. Prokopovi (Městské muzeum v Novém Bydžově) za zapůjčení depotu k publikaci.

2) BENEŠOVÁ, Jana: *Příspěvek ke slovanskému osídlení východních a severovýchodních Čech*, Pojizerský sborník 12, 1995, s. 110–141.

3) TOMKOVÁ, Kateřina: *Starší nález železných předmětů z Mlékosrb, okr. Hradec Králové*. Nálezová zpráva č. 3445/87, 1987. NZ je uložena v archivu Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v.v.i.

4) TOMKOVÁ: *Starší nález*.

5) Ústní sdělení.

rozm.: délka 19 cm, výška 5 cm, průměr na násadu cca 3,3–3,6 cm, váha 440 g (inv. č. 3554), obr. 5:1, 6:1.

3. neúplná miska slezského typu, na dvou místech kus okraje chybí, rozm.: průměr 22 cm, výška 2,6 cm, síla stěny 0,3 cm, váha 540 g (inv. č. 3555), obr. 5:3, 6:3.

Depot patří k malým, tvoří jej pouze tři předměty. Pro srovnání, depot z Prachova, Smolnice a Svěpravic pak tvoří předměty čtyři, depot z Klapého a Plužné poté pět předmětů. Pouze Semice (depot ne zcela spolehlivý) mělo tvořit jedenáct předmětů a blíží se tak v průměru početnějším depotům z Moravy (např. Brno-Líšeň-St. Zámky – 32 ks, či Pohansko u Nejdku – 19 ks) a západního Slovenska.

Symetrická radlice náleží k štíhlé variantě (typ IB) dýkovitého typu.⁶⁾ Nejblíže nález z východních Čech pochází z Třebosic, okr. Pardubice (obr. 5). Další příklady známe ze středních Čech např. z Radimi, který je řazen na konec 9.–10. století,⁷⁾ další exemplář byl součástí z ne zcela jistého hromadného nálezu ze Semic,⁸⁾ kde se radlice vyskytla spolu se srpy, krátkými kosami, sekerami, kopím s hraněnou tulejí a pozdně avarskou postranicí udidla.⁹⁾ Depot lze datovat do přelomu 8/9. či do první třetiny až poloviny 9. století. Radlice z depotu ze Smolnice je již trochu odlišná (typ IA)¹⁰⁾ a nedochovala se celá,¹¹⁾ je však datována obdobně, tedy do 9. století. Podobně je tomu i s radlicemi z Klučova, datovanými od 8. do 1. pol. 9. století¹²⁾ a masivnější radlicí z Prahy-Svěpravic, řazené rámcově od 2. pol. 8. do počátku 10. století.¹³⁾

Motyka patří k typu se zvýrazněným týlem a nízkými trojúhelníkovitými laloky, běžnější je na Moravě, s radlicí se vyskytla např. v Přítlukách,¹⁴⁾

6) BARTOŠKOVÁ, Andrea: *Slovanské depoty železných předmětů v Československu*, Studie AÚ ČSAV XVIII/2, Praha 1986, s. 7, obr. 2.

7) BERANOVÁ, Magdaléna: *Zemědělství starých Slovanů*, Praha 1980, obr. 72:2.

8) BERANOVÁ, Magdaléna: *Slovanský hromadný nález ze Semic*, Archeologické rozhledy 24, 1972, s. 629–643; BERANOVÁ: *Zemědělství*, obr. 73:C.

9) BERANOVA, Magdaléna – MAŠEK, Norbert: *Hromadný nález ořebného nářadí ze Smolnice a problematika oradla v Čechách v době hradištní*, Památky archeologické 59/2, 1968, s. 519–542; BARTOŠKOVÁ: *Slovanské depoty*, obr. 16.

10) podle BARTOŠKOVÁ: *Slovanské depoty*.

11) BERANOVÁ: *Zemědělství*, obr. 64:2.

12) BERANOVÁ: *Zemědělství*, obr. 59:4.

13) BERANOVÁ, Magdaléna – LUTOVSKÝ, Michal: *Slované v Čechách. Archeologie 6.–12. stol.*, Praha 2009, obr. 86:7.

14) BARTOŠKOVÁ: *Slovanské depoty*, obr. 15B:3,4.

v depotu z doby velkomoravské, nebo v Mutěnicích spolu se sekerou vyskytující se v 8. i 9. století.¹⁵⁾ Se srpy, kosami a pro chronologii důležitou ostruhou se pak objevila v depotu z Tvarožné Lhoty.¹⁶⁾ Další nález ve východních Čechách pak pochází z Třebřich, okr. Chrudim (obr. 7:4; 8:3). Velmi podobnou nyní zveřejňujeme ze zlomu katastrů Hlušičky/Kněžice, okr. Nymburk (obr. 7:3). Jiný typ motyky bez ostnů u násadního otvoru pak představuje motyka z depotu z Klapého.¹⁷⁾ Nyní se nálezy motyk stávají v Čechách relativně běžnější.

Zatímco ani motyku ani radlici nemůžeme přesněji datovat,¹⁸⁾ rámcově datování umožňuje miska slezského typu. Miskám slezského typu byla věnována velká pozornost již od 70. let 20. století. Zatímco dříve byly v Českých zemích datovány od konce 7. do počátku 9. století,¹⁹⁾ dnes se jejich datování pro naše území posunulo. Ojedinele se v Čechách i ve Slezsku objevily na konci 7. stol. či přelomu 7/8. stol.,²⁰⁾ většina nálezů je však řazena od závěru 8. a do 9. století. Pro 8. století to dokládá jejich výskyt spolu s nálezy střední doby avarské II a pozdní doby avarské²¹⁾ a v předvelkomoravských depotech (obr. 1, tab. 1).²²⁾

15) KLANICA, Zdeněk: *Mutěnice-Zbrod. Zaniklé slovanské sídliště ze 7.–10. století – Resumé*, Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 36, Brno 2008, obr. 103.

16) BARTOŠKOVÁ: *Slovanské depoty*, obr. 18A.

17) ZÁPOTOCKÝ, Milan: *Raně středověké sídelní komory na dolní Ohři*, Archeologické rozhledy 44/2, 1992, s. 201, obr. 14:2.

18) Objevují se v předvelkomoravských i velkomoravských depotech – BARTOŠKOVÁ: *Slovanské depoty*, s. 70.

19) BUBENÍK, Josef: *K problematice misky tzv. slezského typu*, Archeologické rozhledy 24, 1972, s. 542–567; též: *K otázce funkce železné misky tzv. slezského typu*, In: *Slované v 6.–10. stol.*, Praha 1980, s. 49–52.

20) Chybné je tvrzení, že se nedá datovat před rok 800 – CURTA, Florin: *The early Slavs in Bohemia and Moravia: a response to my critics*, Archeologické rozhledy 61/4, 2009, s. 725–754; ranější datování předmětu je např. z lokality Březno u Loun, objekt 95 – PLEINEROVÁ, Ivana: *Die altslawischen Dörfer von Březno bei Louny*, Praha-Louny 2000, s. 12.

21) např. depoty Ivanovice a Kúty, kde se miska vyskytuje s avarským třmenem datovatelným mezi roky 680–800 – PROFANTOVÁ, Nad'a: *Awarische Funde aus den Gebieten nördlich der awarischen Siedlungsgrenzen* In: DAIM, Falko: *Awarenforschungen II*, Wien 1992, Taf. 13:1, 3, 4 a 39:1, 2.

22) např. s kováním s motivem gryfa z pozdní doby avarské II – lok. Krumvíř – PROFANTOVÁ: *Awarische Funde*, Taf. 15D – před či okolo r. 750 nebo s nálezy střední doby avarské a pozdní doby avarské I-II z Mikulčic – táž, Taf. 16: zvl. 1–3, 6, 13.

Tab. 1: Výskyt misek slezského typu v Čechách, jejich váha a rozměry.

	Lokalita	Kontext	Výška cm	Průměr cm	Váha v g	Zachovalost
1.	Březno (okr. Louny)	sídlště		19	585	C, nejspíše 2 v sobě
2.	Dolánky (okr. Louny)	hradiště	2,6	21,7	860	⅔
3.	Jaroměř (okr. Náchod)	?	3,7	23,9	430	⅔
4.	Klapý (okr. Litoměřice)	depot č. 1	2,9	21,5-22	?	C
		č. 2	2,2	22	?	¾
		č. 3	2,8-9	21,5-22	?	⅓
5.	Kováry-Budeč, Výzkum 1972 (okr. Kladno)	hradiště, S č. akropole	0,8	6,5	ztraceno	C
6.	Mlékosrby (okr. Hradec Králové)	depot	2,6	22	540	téměř C
7.	Praha-Malá Strana ul. Josefská (okr. Praha 1)	sídlištní, hradiště	1,2	6,5	29 po konzervaci 1/94 s.1518	C
8.	Prachov (okr. Jičín)	depot	3	20,2		C
9.	Vraclav (okr. Ústí nad Orlicí)	hradiště	-	16	389	C deformovaná

Z velkomoravského období je známe ojediněle z hrobů,²³⁾ např. hrob 26 datovaný do 1. pol. 9. století z Břeclavi-Pohanska – spíše podle stratigrafie a samotné misky, případně ostatních hrobů v okolí.²⁴⁾ Eventuálně hrob 5 z Mikulčic u 7. kostela (neúplná miska slezského typu o průměru 20 cm, položená na břicho dítěte).²⁵⁾

Další nálezy jsou doloženy ze sídlištních kontextů, např. z Břeclavi-Pohanska pochází zahlabený objekt 2, překrytý rozpadajícím se valem.²⁶⁾ Tento objekt obsahoval nebývalý počet železných předmětů i velké množství keramiky. Mezi železy jsou důležité části seker s trojúhelníkovitými nízkými laloky, sekerovité hřivny (minimálně 6 ks), 3 misky slezského

23) např. Břeclav-Pohansko, SV předhradí, H 26 pod palisádovým žlabem, DOSTÁL, Bořivoj: *Drobná pohřebiště a rozptýlené hroby z Břeclavi-Pohanska*, Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity, řada E XXVII, 1982, s. 165, obr. 14:4, 13:8; miska byla neúplná u nohou pohřbeného.

24) DOSTÁL: *Drobná pohřebiště*, s. 188.

25) KOUŘIL, Pavel: *Kirche Nr. 7 in Mikulčice*; POLÁČEK, Lumír – MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ, Jana (Hrsg.): *Frühmittelalterlichen Kirchen als archäologische und historische Quelle*, ITM VIII, Brno 2010, 57–69, Abb. 8:5.

26) DOSTÁL, Bořivoj: *Železné sekerovité hřivny z Břeclavi-Pohanska*, Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity, řada E XXVIII, 1983, obr. 1., řez XII/66.

typu,²⁷⁾ kování věder apod. Misky měly průměr 18, 19, 20 cm, výšku 2,4 a 2,3 cm. Výskyt seker spolu se železnými hřivnami ukazuje bezpečně na 9. století,²⁸⁾ keramika by mohla patřit spíše již do 2. poloviny 9. století. Nejčastěji jsou sledované misky zastoupeny v depotech a na hradištích. V Čechách bezpečné datování do 9. století umožňuje depot z Prachova s importovaným západním třmenem a třmenem, zdobeným prolamováním a tausíí,²⁹⁾ dále též hromadný nález z vrchu Klapý,³⁰⁾ kde na 9. století ukazuje kromě misek typ sekery. Většina českých příkladů totiž postrádá kvalitní náleзовý kontext, vyskytují se však obvykle na hradištích a v jejich blízkosti.³¹⁾ V případě novějšího nálezu z akropole hradiště Budeč se jednalo o nález z ornice (obr. 9).³²⁾ Jedině tedy exemplář z Josefské ul. na Malé Straně v Praze pochází z archeologického kontextu s vysokou výpovědní hodnotou, protože byl získán z vrstvy ležící uvnitř opevněné plochy, tato situace však není kompletně publikována.³³⁾ Misku lze zařadit do 2. pol. 9. století, případně na přelom 9./10. století, díky přítomnosti fragmentů límcovitých okrajů pražské keramiky. Co se týče velikosti misky z Mlékosrb, patří do střední až větší skupiny, váží 540 g. V Čechách je ji nejbližší svou velikostí miska z Doláněk, která je však podstatně těžší, váží 860 g (tab. 1) a prakticky shodné jsou misky z Klapého, u nichž však neznáme váhu. Jejich výšky se blíží kusu z Mlékosrb (tab. 1). Váhově nejbliže při menším průměru je miska či 2 misky z Března u Loun (tab. 1). Podobně velké misky z Gromniku jsou výrazně lehčí (314–384 g).³⁴⁾

27) DOSTÁL: *Železné sekerovité*, obr. 3.

28) DOSTÁL: *Železné sekerovité*, obr. 3.

29) TUREK, Rudolf: *Prachovské skály na úsvitě dějin*, Praha 1946; PRO-FANTOVÁ, Naďa: *Karolinské importy a jejich napodobování v Čechách (konec. 8.–10. stol.)*, in: TURČAN, Vladimír (ed.): *Karolinská doba a Slovensko*, Zborník Slovenského národného muzea – supplementum, Bratislava 2011, s. 81, obr. 6:2; BARTOŠKOVÁ: *Slovanské depoty*, s. 83, Tab. IV.

30) ZÁPOTOCKÝ: *Raně středověké*, obr. 14.

31) Dolánky – Rubín, Jaroměř, poloha Na ptákách, Vraclav, hradiště apod. – BUBENÍK: *K problematice*, s. 547–548.

32) VÁŇA, Zdeněk: *Přemyslovská Budeč. Archeologický výzkum hradiště v letech 1972–1986*, Praha 1995, s. 59, obr. 38:24.

33) ČIHÁKOVÁ, Jarmila: *Shüssel*, in: WIECZOREK, Alfred – HINZ, Hans-Martin (eds.): *Europas Mitte um 1000*, Katalog, Stuttgart, 2000, s. 121, Nummer 04.04.05.

34) RZEŹNIK, Paweł: *A Set of early medieval sheet iron bowls from Gromnik. A study of a deposit partly reclaimed for archaeology*. In: JAWORSKI, Krzysztof – PANKIEWICZ, Aleksandra (eds.): *Mount Gromnik (Rummelberg) from the History of Settlement and Management*, Wrocław 2008, s. 161–178.

Je otázka, jak je to s miskou z Dolánek, která je výrazně těžší, nejspíše by potřebovala speciální analýzu a rtg. snímky, jakými disponuje nález z Března.³⁵⁾ V Čechách se dosud nevyskytly depoty, které by obsahovaly výhradně misky slezského typu³⁶⁾ – tak jak tomu je např. ve Slezsku,³⁷⁾ např. v Gilowě byl objeven depot skladbou dosti podobný našemu: s radlicí, miskou slezského typu a místo motyky s dlátem.³⁸⁾

Sledované misky se vyskytly ve Slezsku – a asi i jinde ještě na počátku 10. století (v Čechách je problematické datování misky z Vraclavi).³⁹⁾ U východních Slovanů přežívají i do 11. století.⁴⁰⁾

Pro nás je důležité, že Prachov leží ve stejném regionu, neboť z východních Čech známe depoty spíše vzácně (Kal – nepublikováno, Prachov, ještě neověřený depot z Bělečka se sekyrou, hrotem kopí a železnými kroužky⁴¹⁾ apod.). To platí ovšem i pro jiné regiony, ze západních Čech je to třeba jen nový depot ze Sedmihoří (sekyra, hroty šípů, ataše vědra apod.). Mapu výskytu depotů konce 8.–9. století by bylo třeba revidovat, poslední verze se objevila v publikaci J. Poleského,⁴²⁾ kde jsou však i některé depoty nejisté nebo dokonce neexistující (Líšťany)⁴³⁾ – a to bez čísel a lokalit.

Vzhledem k tomu, že jak sledovaný typ motyky, tak miska slezského typu se nejčastěji vyskytují v 9. století, řadíme uložení depotu do stejné doby. Depot je tedy o něco mladší než depot z Kalu (závěr 8. století či přelom 8/9. stol.) a zhruba stejně starý jako depot z Prachova.

35) PLEINER, Radomir: *Eine Eisenschüssel des sog. Schlesien Typus aus Grube 95*. In: I. Pleinerová (ed.): *Die altslawischen Dörfer von Březno bei Louny*, Praha-Louny, obr. 105, s. 143–147.

36) Pokud takto neoznačíme Březno, kde se podle rtg. našly nejspíše 2 misky v sobě.

37) RZEŹNIK: *A Set*, Tab. 1; JAWORSKI, Krzysztof: *Einige Bemerkungen über die frühmittelalterlichen Burgwälle in der polnischen Karpaten – Aus der Perspektive eines mit der Erforschung der Burgwälle in der Sudeten befassten Forschers*, Acta Archaeologica Carpatica 40, 2005, Abb. 7 znač. b – 4 depot, např. Gromnik – 5 misek.

38) JAWORSKI: *Einige Bemerkungen über*, Abb. 6.

39) RZEŹNIK: *A Set*, Fig. 4, s. 174.

40) oblast Novgorodu – BUBENÍK: *K otázce*.

41) Může jít o depot z doby římské, tvar kopí je asi bližší tomuto období.

42) POLESKI, Jacek: *Awarische Funde in Polen. Zur Frage der Gestaltung von Kulturzonen bei den Westslawen in der zweiten Hälfte des 7.- Anfang 10. Jhs.*, Acta Archaeologica Carpatica 44, 2009, bar. obr. s. 116

43) J. Bubeník doložil, že nejde o depot, ale jen železné jednotlivé nálezy ze sídlištní situace (BUBENÍK, Josef: *Slovanské osídlení středního Poohří*, Praha 1988, s. 143 a Tab. 161). Železných nálezů odsud mělo být více, ale nedochovaly se (např. nože a klíč). Už přítomnost dvou nádob, kostěné brusle a přeslenů nasvědčuje spíše jinému prostředí, než hromadnému nálezu.

Sekera, motyky a radlice z regionu

Další náhodně objevené železné předměty z regionu (obr. 3) představují sekerka z Pardubic (obr. 7:1, 8:1),⁴⁴⁾ motyka z Třebřich, okr. Chrudim (obr. 7:4, 8:3) a potom radlice z Třebosic, okr. Pardubice (obr. 7:2, 8:2). Posledním, poněkud vzdálenějším nálezem je motyka nalezená na zlomu katastrů Hlušice, okr. Hradec Králové a Kněžice, okr. Nymburk (obr. 7:3). Jde o nález amatérský, z let 2003–2008, který se autorce podařilo zdokumentovat a s větším zpožděním získat i zaměření polohy nálezu.

Pardubice

Nálezové okolnosti: –

Popis: štíhlá sekerka s olámanými týlními laloky, nejspíše moravského typu, a úzkým zaobleným týlem (obr. 7:1, 8:1). Rozm.: výška: 3,9 cm; délka: 14,7 cm; šířka: 0,4–3 cm; váha: 125,98 g.

Uloženo: Východočeské muzeum v Pardubicích, př. č. 28314.

Datování: konec 8. – pol. 10. století.

Pozn.: Určena byla až v r. 1950 R. Turkem,⁴⁵⁾ objevila se na mapě M. Šol-leho.⁴⁶⁾ Raně středověké nálezy z Pardubic přehledně shrnul J. Sigl.⁴⁷⁾

Třebřichy, okr. Chrudim

Nálezové okolnosti: –

Popis: železná motyka moravského rázu (obr. 7:4, 8:3) s trojúhelníkovitými laloky a zvýrazněným týlem. Rozm.: výška: 6,6 cm; délka: 19,5 cm; šířka: 0,7–3,6 cm; váha: 375,88 g.

Uloženo: Východočeské muzeum v Pardubicích, přír. č. 28932.

Datování: konec 8. – pol. 10. století.

Pozn.: Určena byla až v r. 1950 R. Turkem.⁴⁸⁾ Nálezy z raného středověku z k.ú. Třebřichy shrnuli J. Frolík a J. Sigl.⁴⁹⁾

44) SIGL, Jiří: *Na prahu českých dějin*. In: ŠEBEK, František (ed.): *Dějiny Pardubic. I. díl*, Pardubice 1989, s. 29 s fotkou.

45) Viz kniha – seznam s názvem „Sbírka středověkého železa“ uložena v archivu archeologického odd. Východočeského muzea v Pardubicích.

46) ŠOLLE, Miloš: *Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách*, Praha 1966, obr. 57b.

47) SIGL: *Na prahu*, s. 29; týž: *Slovanské osídlení Pardubic*, Zprávy klubu přátel Pardubicka 5, 1977, s. 86, 88.

48) Viz kniha – seznam s názvem „Sbírka středověkého železa“ uložena v archivu archeologického odd. Východočeského muzea v Pardubicích.

49) FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří: *Chrudimsko v raném středověku*, Vývoj osídlení a jeho proměny, Hradec Králové 1995, s. 96–97.

Třebosice, okr. Pardubice

Nálezové okolnosti: Dne 1. 10. 2011 byl proveden povrchový průzkum K. Cebovou (VČM v Pardubicích) a V. Dotzauerem (dobrovolný muzejní spolupracovník) na parc. č. 128/23 poloha „Kamenec“ a to před vlastním záchranným archeologickým výzkumem. Navazující výzkum, který byl ukončen 17. 11. 2011, odhalil několik objektů ze střední doby hradištní.

Popis: drobná železná radlice dýkovitého typu (obr. 7:2, 8:2). Rozm.: délka: 15 cm; výška: 1,8 cm; šířka: 6 cm, váha: 237,41 g.

Uloženo: Východočeské muzeum v Pardubicích.

Datování: konec 8. – pol. 10. století.

Pozn.: Ve stejné poloze bylo již dříve v letech 1999–2001 zjištěno časně slovanské osídlení s keramikou pražského typu.⁵⁰⁾ Proto nelze vyloučit existenci sídliště od přelomu 6/7. století do 9. století.

Kněžice, okr. Nymburk/Hlušičky, okr. Hradec Králové

Nálezové okolnosti: JZ od Hlušiček, v lese zvaném Meziháj, přesněji na jeho severním okraji.

Popis: železná motyka s trojúhelníkovitými ostny a zvýrazněným týlem (obr. 7:3), kde je patrná obdélníková ploška – tak jako je tomu u seker. Mírně vějířovitě rozšířené ostří. Rozm.: délka 17 cm, průměr otvoru 3,7 cm, výška obdélné plošky 2,6 cm.

Uložení: soukromá sbírka.

Datování: konec 8. – pol. 10. století.

Pozn.: Na katastru Hlušic je doloženo raně středověké osídlení v poloze Říhova zahrada (pol. 4) jižně až jihovýchodně od obce.⁵¹⁾ To představuje nejspíše nejbližší soudobé osídlení našemu nálezu. Ze sousedního k. ú. Osek je rovněž doloženo osídlení z doby hradištní, severním směrem je pak pravěké hradiště a raně středověké výšinné sídliště v Sekeřicích (Osek), odkud pocházejí militária a dvě ostruhy s háčky,⁵²⁾ podrobně nepublikováno.

50) SIGL, Jiří – VOKOLEK, Vít: *Třebosice, okr. Pardubice*, Archeologické výzkumy v Čechách 1999, Praha 2000, s. 8; SIGL, Jiří: *Příchod Slovanů do východních Čech*. In: FELCMAN, Ondřej – MUSIL, František (eds.): *Dějiny východních Čech*, Praha 2009, s. 130.

51) KALFERST, Jiří: *Hlušičky, okr. Hradec Králové*, Výzkumy v Čechách (Bulletin záchranného oddělení 1986–7), Praha 1989, polož. 115, s. 47; BENEŠOVÁ: *Příspěvek*, s. 110–141.

52) PROFANTOVÁ, Naďa: *Neue Waffen- und Reitausrüstungsfunde aus Mittel- und Ostböhmen*. In: L. Poláček (ed.): *Internationale Tagungen Mikulčice*, Brno (v tisku), Abb. 12.

Po zhodnocení motyk, radlic a misek je nutné věnovat pozornost sekerám. Z celých Čech jsou známy minimálně z 64 lokalit.⁵³⁾ V této souvislosti přibýly i nálezy z východních Čech,⁵⁴⁾ nejvýchodnější je nález z Nových Sidel, okr. Svitavy.⁵⁵⁾ Štíhlé sekery moravského typu jsou početně dosti vyrovnané vůči počtu seker českého typu (s oboustranně protaženým týlem), i když tyto – konkrétně varianta se spuštěným ostřím – je v Čechách nejhojnější.⁵⁶⁾

Jde přesně o typ seker, které se do Čech šířily nejvýrazněji ve 2. pol. 9. a na počátku 10. století. Jedna z cest vedla přes Malou Hanou, kde se s obdobnými sekerami též setkáváme (obr. 2). V hrobech se pak vyskytly např. na Libici v H 261 a spolu s velkomoravským typem ostruh s ploténkami a krátkým bodcem.⁵⁷⁾ Celek tedy patří 2. polovině 9. století.

Soudobé osídlení na katastru Pardubice nejpodrobněji popisuje J. Sigl,⁵⁸⁾ ovšem jedná se o torzovité a většinou náhodné poznatky, žádná osada nebyla prozkoumána systematicky.

Depot z Mlékosrb rozšiřuje nepočtený soubor hromadných nálezů železných nástrojů i misek slezského typu v Čechách (cca 6–7).⁵⁹⁾ Ty byly ukládány do země převážně v 9. století. Otevřenou otázkou stále zůstává, proč se jich v Čechách ukládalo řádově méně než na Moravě a jihozápadním Slovensku.⁶⁰⁾ Může to souviset s otevřeností této oblasti do Podunají

53) PROFANTOVÁ: *Neue Waffen*, Tab. 2, Abb. 4.

54) např. Uhersko, okr. Pardubice, Předhradí – Lichnice, okr. Chrudim – PROFANTOVÁ: *Neue Waffen*, Tab. 2.

55) VÍCH, David: *Archeologické výzkumy Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě v roce 2009*, Archeologické výzkumy v Čechách 2009, Zprávy České archeologické společnosti – supplément 78, 2010, s. 15.

56) PROFANTOVÁ: *Neue Waffen*.

57) TUREK, Rudolf: *Libice. Hroby na vnitřním hradisku – Libice*, Sborník Národního muzea XXXII, Praha 1978, obr. 12; PROFANTOVÁ, Naďa: *Nové poznatky o vybraných nálezech z Libice n/Cidlinou*, Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity, Studia Minora M5, 2001, obr. 2.

58) SIGL: *Na prahu*, s. 29.

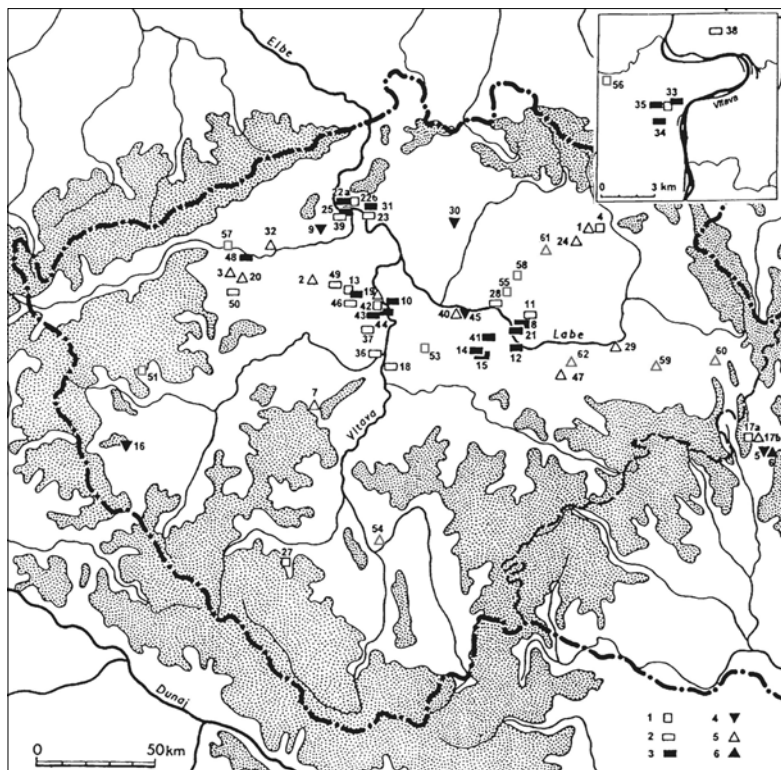
59) Nově byly odkryty depoty na Křakovském vrchu (Sedmihoří) v západních Čechách a jeden na Vltavotýnsku v jižních Čechách (nalezeny byly mimo jiné radlice, srpy a kosa viz FRÖLICH, Jiří – LUTOVSKÝ, Michal: *Depot železných předmětů ze Slavětic, okr. České Budějovice*, Archeologie ve středních Čechách 16, v tisku) – zmíněné depoty zatím zůstávají nepublikované stejně jako depot z Kalu.

60) BARTOŠKOVÁ: *Slovanské depoty*, příloha 13; PIETA, Karol – RUTTKAY, Matěj: *Bojná, Mocenské a christianizačné centrum nitranského kniežatstva*, In: PIETA, Karol – RUTTKAY, Matěj (eds.): *Bojná, hospodárske a politické centrum Nitranského kniežatstva*, Nitra 2006, s. 21–69; POLESKI: *Awarische*, s. 97–136.

a výraznějším politickým neklidem, s mnohem větší produkcí železa i železných výrobků a intenzivnější směnou, či dalšími faktory. Naopak skladbou nálezů – až na absenci sekerovitých hřiven – jsou nálezy srovnatelné. Radlice z Třebosic pak rozšiřuje počet nálezů v Čechách a ukazuje převahu typu IB. Motyky byly donedávna v Čechách výjimečné, nyní jich pomalu přibývá (Kněžice/Hlušice, Třebřichy). Ve východních Čechách převažuje „moravský“ typ s ostny.

Obr. 1: Výskyt misek slezského typu v Čechách: čtverec – depot. 1) Březno, okr. Louny; 2) Dolánky, okr. Louny; 3) Jaroměř, okr. Náchod; 4) Klapý, okr. Litoměřice; 5) Kováry-Budeč, okr. Kladno; 6) Mlékosrby, okr. Hradec Králové; 7) Praha-Malá Strana ul. Josefská, okr. Hlavní město Praha; 8) Prachov, okr. Jičín; 9) Vraclav, okr. Ústí nad Orlicí.

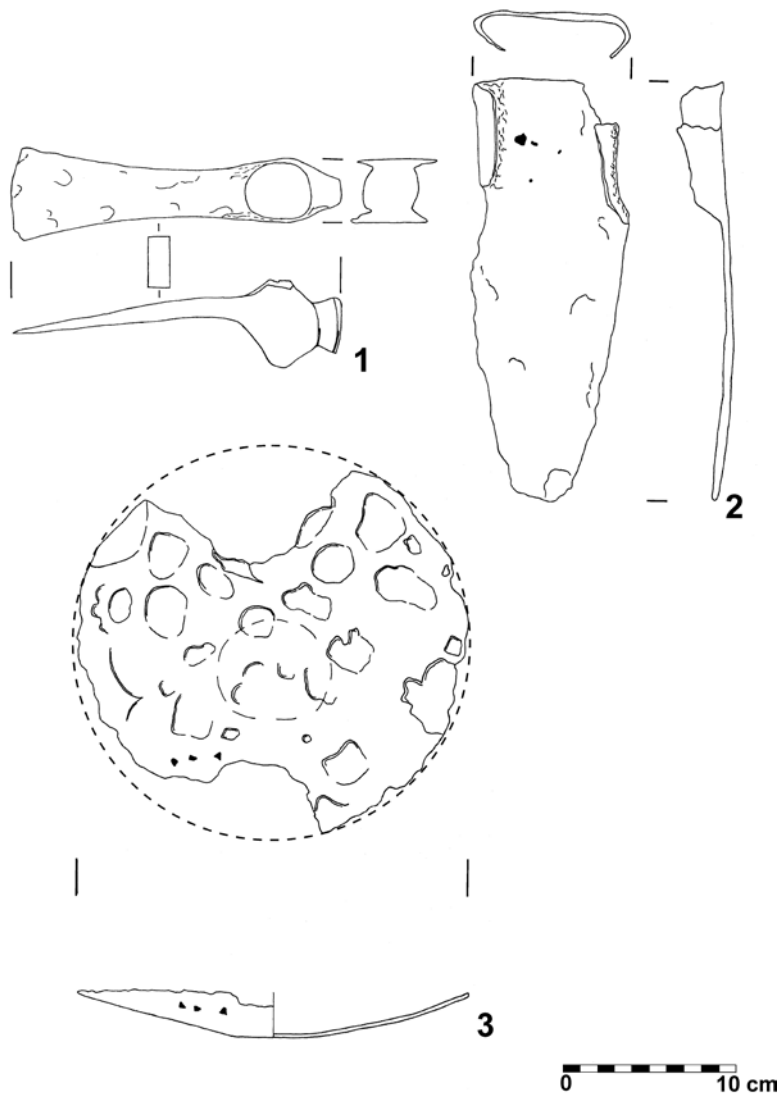
Obr. 2: Mapa nálezů seker v Čechách. Podle N. Profantové (v tisku). Značky: 1 hradiště, 2–3 hrob a pohřebiště (3 více exemplářů), 4 depot, 5 náhodný nález (lok. č. 51, 53, 55–62), nálezy pomocí detektoru kovů za posledních 14 let 1) Arnoštov, 2) Bilichov, 3) Dolánky-Rubín, 4) Kal, 5) Jevičko, 6) Jevičko-předměstí, 7) Jince, vrch Hejlov, 8) Kanín, 9) Klapý, 10) Klecany I, 11) Kolaje, 12) Kolín (dvojhrob – Souček cihelna a obchvat – 2 poloha), 13) Kováry-Budeč, 14) Kouřim, pol. u Libuše, 15) Kouřim 2, 16) Křkovský vrch (Sedmihoří), 17) Křenov, pol. 1 a hradiště Maříň, 18) Lhota-Závist, 19) Letky, okr. Praha-západ, 20) Liběšovice, 21a,b) Libice, 22a) Litoměřice-Želetice, 22b) Litoměřice vila Deutche, 23) Lounky, 24) Mlázovice u Ostroměže, 25) Mlékojedy, 27) Němětice, 28) Nymburk-Zálabi, 29) Pardubice, 30) Plužná, 31) Polepy, 32) Postoloprty, 33) Praha-III. nádvoří, 34) Praha-Hrad, oktagon, 35) Praha-Strahov, 36) Praha-Radotín, 37) Praha Ruzyně, 38) Praha-Bohnice, 39) Prosimky, 40) Přerov n L, 41) Radim, 42) Roztoky-Levý Hradec, 43) Roztoky-Žalov I, 44) Roztoky-Žalov II, 45) Semice, 46) Stehelčevos, 47) Vrды (u Čáslavi), 48) Žatec, 49) Slaný-Kvíc, 50) Petrohrad, 51) Bezzemín, 52) Dvakačovice?, 53) Doubravčice, 54) Chropkov u Bechyně, 55) Sekeřice, 56) Praha 6-Šárka, 57) Hradec u Kadaně, 58) Křinec, 59) Uhersko, okr. Pardubice, 60) Nová Sídla Chlum, okr. Svítavy, 61) Dolní Bousov-Střehom, okr. Mladá Boleslav, 62) Předhradí, okr. Chrudim.

Obr. 3: Výběr nálezů železných předmětů z raně středověkého období v prostoru východních Čech.

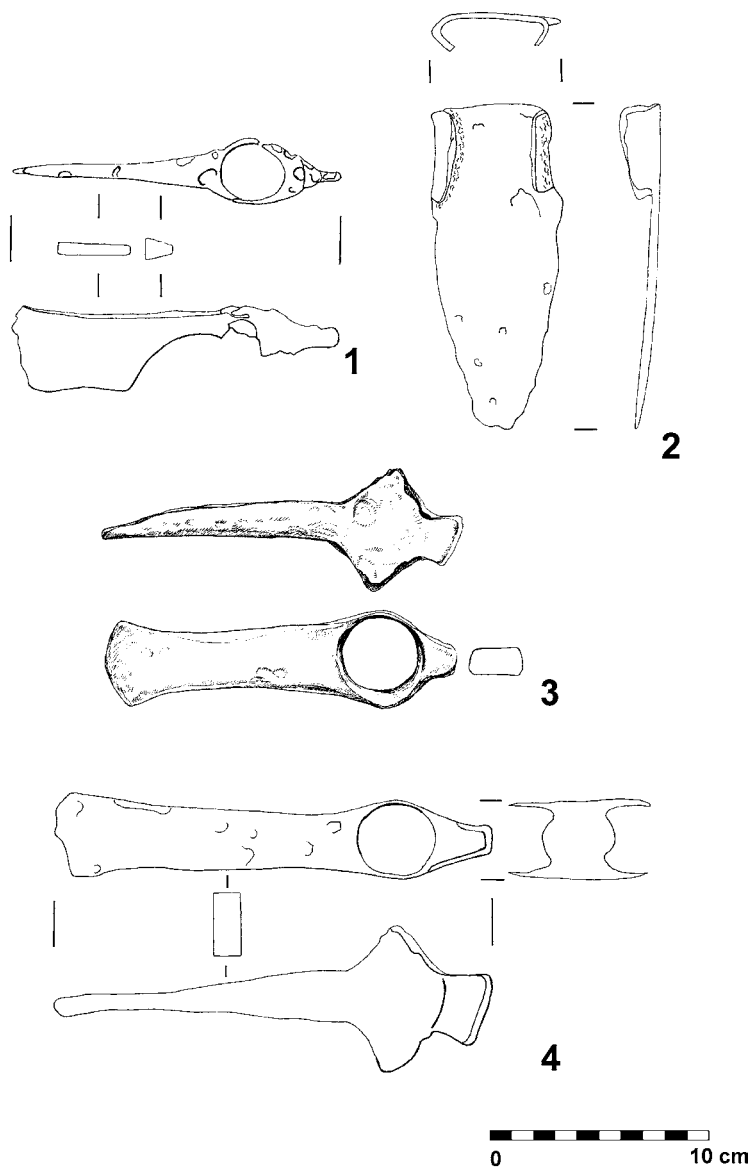
Obr. 4: Mlékosrby, okr. Hradec Králové, označení místa, kde byl nalezen depot.

Obr. 5: Mlékosrby, okr. Hradec Králové, depot železných předmětů: 1) motyka, 2) radlice, 3) miska slezského typu. Kresba F. Kašpárek.

Obr. 6: Mlékosrby, okr. Hradec Králové, depot železných předmětů – fotodokumentace: 1) motyka, 2) radlice, 3) miska slezského typu. Foto V. Maryška.

Obr. 7: Jednotlivé železné předměty z východních Čech: 1) štíhlá sekera (Pardubice), 2) radlice (Třebosice), 3) motyka (Kněžice/Hlušice), 4) motyka (Třebřichy). Kresba F. Kašpárek; L. Raslová.

Obr. 8: Jednotlivé železné předměty z východních Čech – fotodokumentace:
 1) štíhlá sekera (Pardubice), 2) radlice (Třebosice), 3) motyka (Třebířichy).
 Foto V. Maryška.

Obr. 9: Kováry-Budeč, okr. Kladno, miska slezského typu.
Úprava z nálezového deníku L. Raslová.

HOARD OF METAL OBJECTS FROM MLÉKOSRBY, DISTR. HRADEC KRÁLOVÉ AND OTHER NEARBY FINDINGS FROM EAST BOHEMIA

It was, with all probability, in 1978 that the treasure, found in the sand pan by the river Cidlina on the cadastre of the Mlékosrby village in the region of Hradec Králové, into the City Museum in Nový Bydžov. The treasure consist of 3 metal objects: a Silesian-type bowl, a plowshare and a hoe. The hoard is incorporable into the 9th century, mostly because of the Silesian-type bowl, and belongs to small hoards, as, for example, the Kal from the same region. There are only 3 hoards originating from Bohemia with the findings of the Silesian-type bowls (Mlékosrby, Prachov a Klapý), there are also some solitary findings of these bowls (e.g. Dolánky-Rubín, Jaroměř). A group find from Prachov is also situated in the East Bohemia and it is possible to date it to the same time. The treasure thus multiplies the confirmed group of treasures on the territory of Bohemia and by the time of their storage they belong to the most common ones – incorporable into the 9th century. Compared to Moravia and South-West Slovakia, we do not have too many, but by their composition these hoards are not different from the Moravian ones, only the finds of metal iron grzywnas are missing. At the same time we have also made available to the public a light-weight axe of a Moravian type from Pardubice a hoe with „thorns“ by the shaft opening from Třebřichy and a plowshare from Třebosice of similar date. Thus we have extended the small number of sites from Bohemia.

